

PLAUSIBILITEIT BEZUINIGINGEN

Doorwerkingsonderzoek

Inhoudsopgave

1. Opzet en uitvoering van het doorwerkingsonderzoek.....	2
2. De bevindingen van het Rekenkamerrapport uit 2013.....	2
3. Context 2013-2016.....	3
4. Bevindingen.....	4
4.1. Begroting en Jaarrekening 2013.....	4
4.2. Begroting en Jaarrekening 2014.....	6
4.3. Begroting en Jaarrekening 2015.....	8
4.4. Begroting 2016.....	10
4.5. Reflectie op de bevindingen.....	11
5. Conclusies en aanbevelingen	12
6. Nawoord	

1. Opzet en uitvoering van het doorwerkingsonderzoek

De Lokale Rekenkamer Leerdam heeft in het Jaarplan 2016 aangekondigd onderzoek te doen naar de doorwerking van het rapport 'Plausibiliteit Bezuinigingen' uit 2013. Dit betrof een onderzoek naar de mate waarin het lukte om de in de begroting opgenomen taakstellingen te realiseren en wat de effecten daarvan waren. Daarnaast kwam aan de orde hoe goed de taakstellingen waren onderbouwd en gecommuniceerd en of er (financiële of maatschappelijke) risico's waren verbonden aan de taakstellingen. De vraagstelling van het doorwerkingsonderzoek is dan ook tweeledig:

In hoeverre zijn de taakstellingen uit de periode 2013-2016 adequaat onderbouwd en voorzien van beoogde maatschappelijke effecten?

Welke van deze taakstellingen zijn daadwerkelijk gerealiseerd?

Het doorwerkingsonderzoek bestond uit twee onderdelen: een documentenanalyse en een aantal interviews met bestuurlijk en ambtelijk verantwoordelijken. De volgende documenten zijn geanalyseerd:

- Programmabegroting 2013, 2014, 2015 en 2016
- Jaarrekening 2013, 2014 en 2015
- Perspectiefnota 2014-2017, 2015-2018, 2016-2019 en 2017-2020

Er is een interview gehouden met gemeentesecretaris Léon Huberts, om enkele van de voorlopige bevindingen te checken en nadere achtergrond te krijgen bij de keuzes voor bezuinigingen en de context waarin deze keuzes werden gemaakt.

2. De bevindingen van het Rekenkamerrapport uit 2013

De Lokale Rekenkamer Leerdam constateerde in zijn rapport over de plausibiliteit van bezuinigingen in 2013 dat de taakstellingen inhoudelijk toereikend werden toegelicht in de officiële planning & control-documenten en dat de besluitvorming met betrekking tot de taakstellingen zorgvuldig was ingericht en verlopen. Wanneer taakstellingen werden gerealiseerd door meevallers op andere gebieden, werd dit tijdig en duidelijk vermeld in de P&C-documenten. Er was een budgethouder toegewezen per taakstelling en de budgethouders hadden voldoende invloed op het budgetverloop om de taakstellingen te realiseren.

De rekenkamer was kritisch over het feit dat de totaalbudgetten niet werden vermeld, alleen de vermindering van het budget, en dat de mogelijke effecten van de taakstellingen minder goed werden toegelicht. Op basis van het onderzoek kon ook niet worden vastgesteld dat de realisatie van de taakstellingen op schema lag, waar dit wel de boodschap was van de P&C-documenten. Daarbij kwam naar voren dat de geleverde data en de officiële P&C documenten niet op elkaar aansloten.

Dit leidde tot een viertal aanbevelingen:

1. De gemeente zou bij de presentatie van taakstellingen ook de totaalbudgetten moeten vermelden en niet moeten volstaan met de budgetreductie.

2. De gemeente zou de mogelijke maatschappelijke effecten van taakstellingen beter kunnen aangeven.
3. Leerdam zou de cijfers met betrekking tot de taakstellingen, maar in het bijzonder met betrekking tot de realisatie van de taakstellingen, veel duidelijker en consistentere mogen presenteren.
4. Het is raadzaam om rekening te houden met het type taakstelling. Zo zijn taakstellingen binnen een open einde regeling van een andere aard.

3. Context 2013-2016

In de periode die is verstreken tussen het verschijnen van het rapport en de uitvoering van dit doorwerkingsonderzoek zijn twee fasen te onderscheiden. In de begrotingsjaren 2013 tot en met 2015 was sprake van economisch zwaar weer, bezuinigingen door de Rijksoverheid en decentralisatie van Rijkstaken met korting op de beschikbare budgetten. Dit is ook terug te zien in de formuleringen die het college van B&W gebruikt bij het aanbieden van de begroting:

“Wereldwijd vertraagt de economische groei. Voor de tweede maal in drie jaar tijd bevinden de meeste eurolanden zich in een recessie. De rijksbegroting 2013 staat vooral in het teken van lastenverzwaringen. Bezuinigd wordt er landelijk nog weinig. Dit alles heeft zijn impact op Leerdam. Op het huishoudboekje van onze inwoners, van onze bedrijven en natuurlijk van onze gemeente. De nu voorliggende Programmabegroting 2013 kan in dat kader dan ook niet anders dan getypeerd worden als sober en doelgericht.” (begroting 2013)

“Ook voor de gemeente Leerdam heeft dit alles ingrijpende gevolgen. De rijksmaatregelen om het EMU-tekort beheersbaar te houden hebben ook hun effect op de omvang van het Gemeentefonds. Dit zal naar verwachting dalen. Omdat er in de Perspectiefnota 2014 al sprake was van een niet sluitende meerjarenbegroting hebben wij ons genooddaakt gezien om wederom een substantieel pakket aan bezuinigingsmaatregelen aan u ter besluitvorming voor te leggen.” (begroting 2014)

“Voor u ligt de Programmabegroting 2015 van de gemeente Leerdam. Hierin wordt de actuele bestuurlijke werkelijkheid gepresenteerd en vertaald in beleidsmatige consequenties en in te maken keuzes. Die actuele werkelijkheid is er nog altijd één van voortgaande en verdergaande budgettaire krapte. Ook in deze Programmabegroting worden bijvoorbeeld weer nieuwe bezuinigingsvoorstellen voorgelegd.” (begroting 2015)

De tweede fase begint met de begroting van 2016 en wordt voortgezet in 2017 (we hebben deze begroting verder buiten beschouwing gelaten in het doorwerkingsonderzoek). De economie trekt aan, de financiële consequenties van de decentralisatie zijn beter in beeld en in plaats van tekorten wordt gesproken van overschotten op de begroting.

“Wij zijn trots op deze ambitieuze en moderne begroting. (...) Een ambitie die echter ook wordt uitgevoerd binnen het kader van een sluitende begroting in de jaren 2016 en 2017 en begrote overschotten in de jaren 2018 en 2019. Een begroting waarbij bovendien voor het eerst in een aantal jaren geen sprake is van nieuwe ombuigingen en waarin ruimte is gevonden voor flinke tariefsverlagingen bij het afvalstoffenrecht en het rioolrecht.”

De vraag naar de plausibiliteit van de bezuinigingen en de kwaliteit van de onderbouwing zal dus met name op de eerste fase betrekking hebben, er worden immers in 2016 geen bezuinigingen (ombuigingen) meer aangekondigd. De vraag naar de realisatie van de bezuinigingen geldt wel voor de gehele periode.

4. Bevindingen

Aan de hand van de financiële stukken over de periode 2013 tot en met 2016 zal hier allereerst een beeld worden gegeven van de volgende aspecten van de bezuinigingen: 1) de omvang, 2) de onderbouwing, 3) de verwachte effecten en 4) de realisatie. De bevindingen worden gepresenteerd per begrotingsjaar.

4.1. Begroting en Jaarrekening 2013

Omvang

Het uitgangspunt bij de Begroting 2013 is de Perspectiefnota 2013-2016 waarin een tekort is gepresenteerd van € 1.020.000. In die nota waren reeds taakstellingen voor een bedrag van € 575.000 opgenomen, wat het tekort zou terugbrengen tot € 445.000. Bij het opstellen van de Begroting 2013 is op basis van de junicirculaire en een aantal technische bijstellingen het verwachte tekort opgelopen tot € 531.000. Bovendien wordt nog naar ruimte gezocht voor nieuwe wensen en voor voornemens uit het collegeprogramma waarvoor nog geen geld was gereserveerd. Het te zoeken bezuinigingsbedrag is derhalve meer dan € 800.000, omdat wordt gestreefd naar een overschot.

In de begroting worden, net als in de Perspectiefnota, vier zoekrichtingen voor deze bezuinigingen beschreven:

- kwaliteitsverlaging
- beter aanbesteden
- belastingen en tarieven
- ambtelijke organisatie

In totaal wordt voor € 872.000 aan bezuinigingen ingeboekt, waarvan veruit het grootste deel (€ 619.000) als gevolg van kwaliteitsverlaging. Bij de drie andere zoekrichtingen zijn de bedragen beduidend lager. Vrijwel alle bezuinigingen zijn meerjarig (2013 t/m 2016) ingeboekt, in een enkel geval met oplopende bedragen. Het gaat bij kwaliteitsverlaging om 18 verschillende posten, uit vrijwel alle programma's, waarbij het vaak om relatief kleine bijdragen gaat. Twee posten vallen op, omdat zij binnen het onderdeel 'kwaliteitsverlaging' het meeste moeten opleveren. De eerste is een taakstelling van € 125.000 door aanbestedingsvoordelen en efficiënter werken binnen de Wmo en de tweede is een taakstelling van € 119.000 door een aantal vacatures niet in te vullen die het gevolg zijn van natuurlijk verloop.

Onderbouwing

Bij de presentatie van de beoogde bezuinigingen valt op dat wel de omvang van de bezuiniging wordt genoemd, maar niet het totaalbudget voor en na de bezuiniging. Hiermee is het lastig na te gaan wat de relatieve grootte van een bezuiniging is. Een vergelijkbaar punt heeft de Rekenkamer in het rapport van 2013 gemaakt.

Iedere bezuinigingspost is onderbouwd en met name bij de grotere bedragen gebeurt dit uitgebreid. Het is echter niet altijd duidelijk hoe tot het precieze bedrag is gekomen. Als illustratie worden hier twee posten genoemd van het onderdeel 'kwaliteitsverlaging':

Bestemmingsplannen

De bestemmingsplannen van de gemeente Leerdam zijn allemaal up to date. De vereiste actualisatie en digitaliseringslag zal in 2013 zijn afgerond. Dit maakt het mogelijk om het hieraan verbonden budget met structureel € 10.000 te verlagen.

Drank en horecawet

Bij de Perspectiefnota 2013-2016 hebben wij aan u een jaarlijks een extra budget gevraagd van € 30.000 in verband met de invoering van de nieuwe drank- en horecawet, Dit bedrag kan verlaagd worden door wat betreft het onderdeel "handhaving" van de nieuwe wet te kiezen voor gemeentelijke samenwerking. Dit levert een structurele bezuiniging op van € 10.000.

Verwachte effecten

Wanneer het gaat om de effecten van de taakstellingen zijn de omschrijvingen redelijk algemeen. Zo wordt bij subsidieverlaging gesproken van een 'corresponderende verlaging van dienstverlening door de betreffende gesubsidieerde instelling'. Bij andere bezuinigingen die met de kwaliteit te maken hebben, wordt gesteld dat de consequenties voor de kwaliteit 'gering' zullen zijn, dat de kwaliteitsverlaging 'acceptabel' is en soms wordt zelfs gesteld dat er geen consequenties zullen zijn voor de kwaliteit. Ook bij de twee grootste taakstellingen is de omschrijving van de consequenties niet zo concreet. Bij de Wmo worden mogelijke consequenties in beeld gebracht:

Hierbij moet bijvoorbeeld gedacht worden aan het algemeen gebruikelijk verklaren van voorzieningen, zodat deze niet meer onder de Wmo vallen. In ditzelfde kader kan ook gedacht worden aan het invoeren c.q. verhogen van eigen bijdragen. Ook zien wij in den lande dat Wmo-middelen efficiënter worden ingezet door het realiseren van collectieve voorzieningen, zoals een boodschappenservice en een was- en strijkservice. Uitgangspunt blijft dat wij de Wmo op een kwalitatief hoog niveau willen uitvoeren.

De doelstelling voor de formatie heeft op sommige punten wel en op andere geen consequenties. Zo zullen de openingstijden van Burgerzaken hetzelfde kunnen blijven, maar wordt bij Communicatie minder ingezet op internet en social media en zal bij Openbare werken een clustering van taken moeten plaatsvinden.

Realisatie

De Perspectiefnota 2014-2017 (juni 2013) vermeldt dat sommige bezuinigingen al zijn ingevoerd en dat voor andere bezuinigingen nog maatregelen moeten worden genomen. Het gaat om een nog openstaand bedrag van € 403.000 (46% van de beoogde bezuinigingen), waarbij met uitzondering van de schaalvoordelen GLZ (€50.000) wordt aangegeven dat de maatregelen in ontwikkeling zijn en het bezuinigingsbedrag gehaald moet kunnen worden. Sowieso moest nog een bedrag van € 94.000 worden gevonden, omdat de raad bij de begrotingsbehandeling een bezuiniging op de rekenkamer en het heffen van precariobelasting op kabels en leidingen had afgewezen.

De Jaarrekening 2013 laat uiteindelijk een ruim positief resultaat zien van € 964.000, terwijl bij de laatste begrotingswijziging in 2013 nog een tekort van € 559.000 was voorzien. De voornaamste oorzaak van dit grote verschil is een voordeel van € 434.000 op de Wmo (bovenop de al ingeboekte bezuiniging van € 125.000). Daarnaast is er een voordelig resultaat op de apparaatskosten van € 348.000 en een groot aantal kleine posten die samen voor een groot voordeel zorgen.

Anders dan in de Perspectiefnota is in de Jaarrekening geen overzicht opgenomen van de bezuinigingen uit de Begroting 2013, met de mate waarin zij zijn gerealiseerd. In de Jaarrekening wordt de indeling in programma's gevolgd en per programma financiële meevallers en tegenvallers genoemd. De opbouw is dus anders dan de verdeling in kwaliteit, aanbesteden, tarieven en organisatie. Ter illustratie noemen we hier twee bezuinigingsposten die na de Perspectiefnota nog ingevuld moesten worden: logopedie (€ 20.000) en materiële budgetten (€ 78.000). Enerzijds wordt logopedie opgenomen in een overzicht van diverse meevallers 'schoolbegeleiding' ter hoogte van € 29.000, anderzijds wordt een bedrag van € 20.000 als incidentele lasten opgevoerd. De bezuinigingen op materiële budgetten uit de begroting zijn in de Jaarstukken terug te vinden in de verzamelpost 'apparatskosten', waarbij echter niet alle onderdelen die onder de € 78.000 zijn vermeld of de gerealiseerde bedragen afwijken.

4.2. Begroting en Jaarrekening 2014

Omvang

Het uitgangspunt bij de Begroting 2014 is de Perspectiefnota 2014-2017 waarin voor 2014 een sluitende begroting werd gepresenteerd, maar rekening werd gehouden met oplopende tekorten in de jaren erna. Uiteindelijk zou dat in 2017 volgens de prognose leiden tot een verwacht tekort van € 586.000. Bij het opstellen van de Perspectiefnota was nog niet duidelijk hoe groot de Rijksbezuinigingen zouden zijn, maar bij de Begroting 2014 is duidelijk dat die rond de € 6 miljard zullen zijn, met uiteraard ook consequenties voor de gemeente Leerdam. Dit leidt tot nieuwe bezuinigingsvoorstellen, waarbij de vierdeling kwaliteitsverlaging, beter aanbesteden, belastingen en tarieven en ambtelijke organisatie opnieuw wordt gehanteerd.

Het totale bedrag aan bezuinigingen bedraagt € 571.000, met name afkomstig uit het onderdeel kwaliteit en daarnaast de verhoging van tarieven. Dit wijkt af van voorgaande begrotingsjaren, waarin werd gekozen om de lasten voor de inwoners niet te verhogen. Bij kwaliteit gaat het om zes posten in totaal, waarbij budgetvermindering van de Wmo, bezuinigen op de kwaliteit van de openbare ruimte en het verlagen van de ambitie voor het actueel houden van bestemmingsplannen het grootste deel van de taakstelling moeten realiseren. Bij tarieven gaat het met name om het heffen van precario op kabels en leidingen en het verhogen van het trendmatig percentage Onroerende zaakbelasting.

Er wordt niet bezuinigd via de zoekrichting 'beter aanbesteden' en bij de zoekrichting ambtelijke organisatie ontstaat aanvankelijk juist een tekort door frictiekosten, waardoor het totale bedrag aan bezuinigingen voor 2014 wordt verminderd met € 93.000 tot € 478.000. De beoogde bezuiniging op personeelsformatie van € 159.000 krijgt pas in 2017 zijn beslag. Met het honoreren van beleidswensen rondom het Regionaal Archief en startersleningen is het verwachte voordelig saldo € 547.000.

Onderbouwing

Iedere bezuinigingspost is onderbouwd en bij de meeste van de grotere bedragen gebeurt dit uitgebreid. Vooral de voorgestelde verhoging van tarieven wordt inzichtelijk gemaakt hoe tot de hoogte van het bedrag is gekomen, zoals bij de leges:

Verhoging legestartief bouwvergunningen

Door de daling van het aantal bouwaanvragen is er sprake van een structureel nadeel bij de bouwleges. De omvang is te ramen op circa 20% van de begrote opbrengst ofwel € 82.000,-. Dit nadeel is ook verwerkt in deze Programmabegroting. Uit recent onderzoek van de Lokale Rekenkamer Leerdam blijkt dat het legestartief van de gemeente Leerdam ruim onder het landelijk gemiddelde ligt. Voorgesteld wordt om in vier stapjes de het gemiddelde legestartief voor bouwvergunningen te verhogen van 2,1% naar 2,6%. Het hierna resulterende tarief bevindt zich dan op het landelijk gemiddelde. Hiermee wordt het effect van de dalende omzet gecompenseerd. Dit betreft een structurele bezuiniging van € 20.000,- vanaf 2014, jaarlijks oplopend met € 20.000,- tot uiteindelijk € 80.000,- structureel vanaf 2017.

Bij wat kleinere bedragen is het, net als in de Begroting 2013, minder duidelijk onderbouwd hoe de hoogte van een bezuinigingsbedrag tot stand komt. Zo moet de sluiting van het Stadskantoor op vrijdagmiddag € 10.000 opleveren, “...door een verlaging van energielasten en dergelijke” en wordt niet onderbouwd hoe de korting van € 10.000 op bestemmingsplannen zich verhoudt tot dezelfde korting (met vergelijkbare argumentatie) die al bij de begroting 2013 is doorgevoerd. Maar ook bij enkele grotere bezuinigingsposten is de onderbouwing wat onduidelijk, zoals de hierboven al genoemde korting van € 150.000 bij het beheer van de openbare ruimte:

Beheer openbare ruimte

De afgelopen jaren zijn diverse substantiële bezuinigingen doorgevoerd op de voor het beheer van de openbare ruimte beschikbare budgetten. Deels zijn deze zonder zichtbaar kwaliteitsverlies geëffectueerd. Gelet op de voortgaande noodzaak tot verdergaande bezuinigingen op de gemeentebegroting is het onvermijdelijk dat ook bij het beheer van de openbare ruimte er bezuinigd wordt. Dit betreft een bezuiniging van € 150.000,- met ingang van 2014. Het is daarbij onvermijdelijk dat dit leidt tot zichtbaar kwaliteitsverlies in de openbare ruimte. De gemeente Leerdam hanteert het Kwaliteitsplan openbare ruimte (KOR) als kwaliteitsinstrument om het niveau van beheer van de openbare ruimte integraal af te wegen en financieel te vertalen. De consequenties zijn daarbij zichtbaar op buurtniveau en op het niveau van het te beheren soort areaal (groen, wegen en dergelijke). Het is het voornemen om in gesprek met de Raad - en door gebruikmaking van het KOR - keuzes te maken ter invulling van de taakstelling. Dit betreft een structurele bezuiniging van € 150.000,- met ingang van 2014.

Verwachte effecten

Bij veel van de taakstellingen wordt niet ingegaan op wat de mogelijke effecten hiervan zijn, of alleen in algemene zin. Bij het beheer van de openbare ruimte gaat het over “...zichtbaar kwaliteitsverlies” en “...consequenties die zichtbaar zijn op buurtniveau” waar gezien de omvang van de taakstelling een iets concretere uitwerking op zijn plaats was geweest. Iets vergelijkbaars geldt voor de aangekondigde bezuiniging op subsidies, waar het niet duidelijk is over welke gesubsidieerde instellingen het gaat en welke aspecten van de subsidie. Daar staat een voorbeeld tegenover van een (toekomstige) bezuiniging op de VVV waar heel concreet foldercarroussels bij winkels worden genoemd om de verminderde dienstverlening van de VVV op te vangen.

Realisatie

De Perspectiefnota 2015-2018 laat zien dat een groot deel van de taakstellingen al voor de zomer is gerealiseerd (ca. 68%) en verwoordt bovendien dat het college verwacht dat de taakstellingen aan het eind van 2014 gehaald zullen zijn. Per bezuiniging wordt toegelicht wat de stand van zaken is, zoals het college naar aanleiding van het Rekenkamerrapport van 2013 heeft toegezegd. Dit kan ook inhouden dat er nog extra analyse nodig is, of voor het resterende bedrag van de bezuinigingen nog akkoord van de

raad benodigd is. Eén bezuiniging is geschrapt door de raad: de verhoging van de tarieven Ozb van 2,5% naar 3,5% en in plaats daarvan komt een extra bezuiniging op onderhoud van wegen en groen.

De Jaarrekening 2014 laat uiteindelijk een ruim positief resultaat zien van € 1.489.000, terwijl bij de laatste begrotingswijziging in 2014 nog een voordelig resultaat van € 90.000 werd verwacht. De voornaamste oorzaak hiervan is het voordeel van € 560.000 op de algemene uitkering uit het gemeentefonds, nadat er al een voordeel van € 75.000 was bij de tweede voortgangsrapportage. Een tweede belangrijke bijdrage wordt geleverd door een voordeel bij de Wmo van € 300.000, nadat er ook al een incidenteel voordeel op deze post was van € 500.000 bij de tweede voortgangsrapportage. Bij de inhuur is een onderbesteding van € 150.000 en ook de andere materiële kosten voor de ambtelijke organisatie zijn bijna € 250.000 lager uitgevallen. Overigens staan hier nadelen bij apparaatskosten en bouwvergunningen tegenover van gezamenlijk € 400.000.

Uit de Jaarrekening 2014 is niet direct af te leiden welke taakstellingen wel of niet zijn gerealiseerd. Wat betreft de Wmo kan worden aangenomen dat de taakstelling ruimschots is gehaald, zoals bij de Perspectiefnota al werd aangekondigd. Bij één van andere de grote posten waarover bij de Perspectiefnota nog onduidelijkheid was, het beheer van de openbare ruimte, is lastiger na te gaan of de taakstelling van € 192.000 is behaald.

4.3. Begroting en Jaarrekening 2015

Omvang

De Perspectiefnota 2015-2018 laat een verwacht negatief resultaat zien van € 343.000 voor 2015. Om ruimte te houden voor nieuwe prioriteiten – het gaat de eerste begroting worden van het nieuw aangetreden college – wordt in de Perspectiefnota een taakstelling van € 500.000 opgenomen. De uiteindelijke taakstelling in de Begroting 2015 bedraagt € 361.000. Allereerst geeft deze begroting aan dat er nog taakstellingen open staan uit voorgaande begrotingsjaren die niet of niet volledig zijn ingevuld (zie ook de beschrijving in de vorige twee paragrafen). Het gaat zowel om taakstellingen die al gerealiseerd hadden moeten zijn als taakstellingen die de nodige voorbereidingstijd zouden vragen en dus pas voor 2015 en later waren voorzien. Bovendien moeten consequenties van nieuw Rijksbeleid met betrekking tot huisvesting onderwijs en Wmo worden verwerkt. De bezuinigingen leiden tot een voordelig saldo van € 47.000. Na verwerking van wensen voor nieuw beleid ontstaat een nadelig saldo van € 346.000, dat wordt gedekt uit de algemene risicoreserve.

In de toelichting op de bezuinigingen klinkt door dat er al enkele jaren fors is bezuinigd en de mogelijkheden om nog meer te bezuinigen beperkt zijn. In elk geval zal het lastiger worden bezuinigingen te vinden die weinig ‘pijn’ doen. In tegenstelling tot voorgaande jaren wordt niet meer gewerkt met vier zoekrichtingen voor de bezuinigingen, maar worden de bezuinigingen onderverdeeld in uitvoeringskosten en apparaatskosten. In de praktijk is dit verschil niet zo groot: uitvoeringskosten gaan over de posten die voorheen ‘kwaliteitsverlaging’ werden genoemd en waar mogelijk ook voordelen door beter aanbesteden; apparaatskosten verwijzen naar bezuinigingen op de ambtelijke organisatie. Wel is de optie

om taakstellingen te realiseren via verhoging van tarieven (bovenop de afgesproken stijging) in de Begroting 2015 komen te vervallen.

De grootste bezuiniging op de apparaatskosten komt uit de ambtelijke inzet voor de drie decentralisaties waar extra middelen vanuit het Rijk voor worden ingezet, en uit een onttrekking aan een voorziening voor het Informatiebeleidsplan. Bij de uitvoeringskosten wordt met name bezuinigd door (grotendeels incidenteel) een bedrag te onttrekken aan een voorziening voor kinderopvang en voorschoolse educatie, door onderuitputting van subsidiebudgetten en wordt er gekort op technisch onderhoud.

Onderbouwing

Iedere bezuinigingspost is onderbouwd en bij vrijwel alle posten gebeurt dit uitgebreid, onafhankelijk van de hoogte van het bedrag. We zien dit bijvoorbeeld bij de taakstelling van € 12.000 voor bouw- en woningtoezicht:

Uitvoering bouw- en woningtoezicht: € 21.000,- structureel

Met ingang van 2014 worden de uitvoerende taken met betrekking tot bouw- en woningtoezicht uitgevoerd door de Omgevingsdienst Zuid-Holland Zuid. Door de integrale wijze van uitvoering van deze taak door OZHZ en door het achterblijvende aantal bouwvergunningen ontstaan voordelen bij de uitvoeringsbudgetten voor bouwvergunningen (€ 16.000,-) en welstandstoezicht (€ 5.000,-). Deze voordelen kunnen met ingang van 2015 worden ingezet ten behoeve van de invulling van de bezuinigingen.

Bovendien gaat het bij een aantal posten niet zozeer om bezuinigingen, maar om vrijval van een voorziening of bedragen die in het verleden om andere redenen niet zijn gebruikt, wat de onderbouwing van het precieze bedrag relatief eenvoudig maakt. Anderzijds wordt bij een aantal posten in nogal algemene termen over een “bredere invalshoek” of een “pragmatische wijze”, zonder dat inzichtelijk wordt hoe haalbaar dat is en hoe dat leidt tot de genoemde bezuinigingsbedragen. Als voorbeeld hiervan de korting van € 120.000 op het jeugd- en jongerenwerk:

Subsidie Stichting Jeugd- en Jongerenwerk: € 120.000,- structureel

De Stichting Jeugd- en Jongerenwerk Midden Holland verricht voor de gemeente Leerdam diverse taken op het gebied van de uitvoering van het jeugd- en jongerenwerk en bewonersondersteuning. Wij willen in overleg met onder meer de stichting, bewoners en raad beide taken de komende jaren op een andere en meer vernieuwende wijze in gaan vullen. Door het combineren van deze taken met andere gemeentelijke taken en producten (mede in het kader van de decentralisaties) verwachten wij voordelen te kunnen realiseren. Wat betreft het jeugd- en jongerenwerk willen wij een besparing van € 72.000,- structureel realiseren met ingang van 2016. Wat betreft bewonersondersteuning willen wij een besparing van € 48.000,- structureel realiseren in drie stappen met ingang van 2016.

Verwachte effecten

Bij sommige taakstellingen lijken de verwachte effecten beperkt, omdat het gaat om geld dat niet werd gebruikt of een al bestaande voorziening vrijvalt. Bij een aantal bezuinigingen wordt dan ook aangegeven dat die “zonder consequenties” zijn of “geen consequenties” hebben. In de inleiding op de bezuinigingen van de Begroting 2015 staat weliswaar dat bezuinigingen “consequenties” zullen hebben “in kwaliteitsopzicht of anderszins”, maar dit wordt niet zo concreet gemaakt. De soms wat algemene onderbouwing van de bezuinigingen, maakt het lastig in te schatten wat de effecten gaan zijn; denk bijvoorbeeld aan de net genoemde € 48.000 voor bewonersondersteuning. Wel concreet wordt het bij

de taakstelling voor speelruimtebeleid (€ 10.000), waar alleen nog noodzakelijk onderhoud wordt gedaan, zodat de gemeente niet meer kan inspelen op wensen van bewoners.

Realisatie

In de Perspectiefnota 2016-2019 wordt, anders dan in de jaren ervoor, niet ingegaan op de stand van zaken van de bezuinigingen. Wel wordt het bedrag van de bezuinigingen genoemd en daarnaast de inmiddels opgetreden veranderingen in de eerste voortgangsrapportage. Het is echter niet duidelijk welke taakstellingen inmiddels zijn behaald, welke nog nadere maatregelen vragen en welke niet haalbaar lijken te zijn.

De Jaarrekening 2015 laat een voordelig resultaat van bijna € 1,5 miljoen zien, wat sterk afwijkt van het verwachte negatieve resultaat van € 424.000 uit de tweede voortgangsrapportage over de begroting 2015. Bijna een miljoen van dit verschil komt door onderuitputting in het sociaal domein (Participatiewet, AWBZ naar Wmo, Jeugdwet) en nog eens € 185.000 door een voordeel op de oorspronkelijke Wmo-taken. De kosten voor de ambtelijke organisatie, inclusief inhuur, zijn € 267.000 lager uitgevallen dan begroot. Hier staat onder meer een tegenvaller van ca. € 100.000 tegenover van apparaatskosten. Het is wederom lastig de relatie te leggen met de in de begroting opgenomen taakstellingen.

4.4. Begroting 2016

Omvang

In de begroting 2016 zijn geen nieuwe bezuinigingen opgenomen. Wel staan er bezuinigingen genoemd die met verbonden partijen te maken hebben, in het bijzonder de Veiligheidsregio en de Dienst Jeugd & Gezondheid. Anderzijds wordt gekeken of eerder geplande bezuinigingen mogelijk teruggedraaid kunnen worden (zoals al in 2015 is gebeurd met de taakstelling voor inkoop) of verzacht.

Gelet op het bovenstaande is er geen nadere onderbouwing van de bedragen en ook geen inschatting van de te verwachten effecten.

Realisatie

De Perspectiefnota 2017-2020 gaat niet in de op de stand van de bezuinigingen. Dit is in zekere zin logisch, omdat er in 2016 geen nieuwe bezuinigingen zijn opgenomen. Anderzijds waren veel van de bezuinigingen uit de begrotingen van 2013, 2014 en 2015 meerjarig: ook over de stand van deze taakstellingen spreekt de Perspectiefnota niet.

De Jaarrekening 2016 laat een voordelig resultaat van bijna € 1,7 miljoen zien, wat sterk afwijkt van het verwachte negatieve resultaat van € 129.000 uit de tweede voortgangsrapportage over de begroting 2016. Dit wordt onder meer veroorzaakt door onderuitputting van de oude Wmo van ruim € 0,5 miljoen en een voordelig saldo van € 201.000 in het sociaal domein. Bovendien is er een voordelig saldo op de apparaatskosten van € 693.000 en bijzondere baten door vrijval van € 425.000 van een deel van de voorziening die het tekort van Broekgraaf dekt. Daar staan wel nieuwe lasten tegenover, zoals frictiekosten van € 477.000 en een aanvulling van de pensioenvoorziening wethouders van € 248.000.

4.5. Reflectie op de bevindingen

De grote lijnen van de hierboven beschreven bevindingen zijn in een interview met de gemeentesecretaris nader besproken. Ook is het interview benut om meer achtergrond te krijgen bij de keuzes die in de financiële stukken worden gemaakt voor a) de posten waarop wordt bezuinigd en b) bijbehorende inschatting van de haalbaarheid en de (maatschappelijke) effecten.

Context

Het verschil tussen de periode tot 2015 en daarna wordt herkend: het onderwerp bezuinigingen speelde nog wel bij de voorbereiding van de begroting 2015, maar tijdens het begrotingsjaar al veel minder en bij de begroting van 2016 helemaal niet meer. De gunstigere economische situatie en daarmee ook een einde aan de reeks van Rijksbezuinigingen hebben duidelijk effect gehad voor de Leerdamse begroting, gezien de uitkeringen uit het Gemeentefonds. De decentralisatie van het sociaal domein in januari 2015 heeft ook flink effect gehad op de begroting. Andere lokale factoren die van belang zijn, zijn de grondexploitatie, de keuzes die ten aanzien van de ambtelijke formatie zijn gemaakt en de aanstaande herindeling met Zederik en Vianen.

Keuze voor bezuinigingen

De indeling in de vier zoekrichtingen, kwaliteitsverlaging, beter aanbesteden, belastingen en tarieven en ambtelijke organisatie, is in samenspel tussen ambtelijke organisatie en college gemaakt. Met name ambtelijk is dit verder uitgewerkt in concrete bedragen, onderbouwd hoe de keuzes zijn gemaakt en waar mogelijk van effecten voorzien. Vrijwel alle keuzes zijn vervolgens door de raad ook overgenomen. Wel is de raad scherper geworden op het budgetrecht als het om keuzes voor nieuw beleid gaat. In de komende tijd zullen bezuinigingen zich vooral gaan voordoen (als ze aan de orde zijn) in het sociale domein en bij de Veiligheidsregio.

Haalbaarheid en effecten

Bij verschillende taakstellingen is het lastig precies aan te geven wat de effecten gaan zijn. Dit is een algemeen punt dat bij de begroting vaak aan de orde is als over meetbare effecten en indicatoren wordt gesproken: op sommige beleidsterreinen is dit makkelijker dan op andere en de vraag is ook wat cijfers dan precies zeggen. Dit geldt overigens zowel voor nieuw beleid als voor bezuinigingen. De gemeenteraad neemt vrijwel altijd de geformuleerde maatschappelijke effecten en indicatoren over. Wat betreft realisatie lijkt een 'piepsysteem' te gelden: wanneer de raad meent dat bezuinigingen ongewenste gevolgen hebben, wordt aan de bel getrokken. Bij de Perspectiefnota wordt vermeld wat de stand van zaken is van de bezuinigingen.

Verklaring voordelig resultaat Jaarrekening

Er is inderdaad in de afgelopen jaren telkens sprake geweest van een veel positiever resultaat bij de Jaarrekening dan bij de laatste voortgangsrapportage werd gedacht. Een aantal factoren komt hierbij telkens terug:

- afrekening kosten sociaal domein vaak pas in het eerste kwartaal van het erop volgende jaar
- fluctuaties Gemeentefonds
- strakke sturing op kosten van de ambtelijke organisatie w.b. inhuur en salariskosten

- vooruitlopend op herindeling aantal investeringen uitgesteld (bijv. huisvesting en ICT)

Waar mogelijk wordt hiermee al rekening gehouden bij de tweede voortgangsrapportage (soms door het opnemen van PM posten of voorzichtige ramingen), maar er zijn op dat moment nog veel onzekerheden.

5. Conclusies en aanbevelingen

Dit rapport betreft een doorwerkingsonderzoek, waarbij het rapport van de Rekenkamer over de plausibiliteit van bezuinigingen uit 2013 als uitgangspunt is genomen. De Rekenkamer constateerde destijds dat de toelichting op de taakstellingen inhoudelijk toereikend was, dat de besluitvorming over de taakstellingen zorgvuldig was ingericht en verlopen en afwijkingen, zoals realisatie van taakstellingen door meevallers op andere gebieden, tijdig en duidelijk werd vermeld in de P&C-documenten.

De kritische noten betroffen het niet vermelden van *totaalbudgetten* voor en na (alleen de vermindering van het budget) en dat de mogelijke *effecten* van de taakstellingen minder goed werden toegelicht. Ook vond de Rekenkamer het lastig vast te stellen of de *realisatie* van de taakstellingen op schema lag, mede omdat de geleverde data en de officiële P&C documenten niet op elkaar aansloten. Op basis hiervan formuleerde de Rekenkamer in 2013 vier aanbevelingen:

1. De gemeente zou bij de presentatie van taakstellingen ook de totaalbudgetten moeten vermelden en niet moeten volstaan met de budgetreductie.
2. De gemeente zou de mogelijke maatschappelijke effecten van taakstellingen beter kunnen aangeven.
3. Leerdam zou de cijfers met betrekking tot de taakstellingen, maar in het bijzonder met betrekking tot de realisatie van de taakstellingen, veel duidelijker en consistentere mogen presenteren.
4. Het is raadzaam om rekening te houden met het type taakstelling. Zo zijn taakstellingen binnen een open einde regeling van een andere aard.

We constateren dat met name aan de tweede aanbeveling goed invulling is gegeven. Hoewel er voor een aantal posten (vooral de kleinere bedragen) nog verbetering mogelijk is, zien we dat meer dan voorheen wordt gepoogd de taakstellingen te onderbouwen en ook de effecten in te schatten. De omschrijving van die effecten is wel doorgaans redelijk abstract, met formuleringen als “verlaging van dienstverlening” of “zichtbaar kwaliteitsverlies”.

De derde aanbeveling heeft in enkele Perspectiefnota's (2014-2017 en 2015-2018) invulling gekregen door een tussenstand van de taakstellingen weer te geven. Dit heeft in de Perspectiefnota 2016-2019 helaas geen vervolg gekregen, waardoor er alleen zicht is op de realisatie van het totaalbedrag, maar niet op de afzonderlijke taakstellingen. Bovendien is de wijze van presenteren in de Jaarrekening anders dan in de begroting en Perspectiefnota, waardoor de cijfers niet rechtstreeks te vergelijken zijn. Dit blijft wat de Rekenkamer betreft een punt van aandacht.

Over de eerste aanbeveling is door het college in de reactie op het rapport van 2013 al een discussie gevoerd. Het is dan ook niet verrassend dat ook dit doorwerkingsonderzoek laat zien dat alleen de budgetreductie wordt weergegeven. Destijds is aangegeven dat de manier van presenteren die de Rekenkamer voorstaat (in de vorm van totaalbudgetten), nadelen met zich zou meebrengen en wellicht geen goed beeld van de taakstelling zou geven. De Rekenkamer denkt echter nog steeds dat het verstandig is dit wel te doen: het voorkomt dat raadsleden (en andere belangstellenden) veel moeten zoeken in begroting en jaarrekening. Bovendien maakt het voor het oordeel over de wenselijkheid en/of acceptatie van een taakstelling uit of op een post bijvoorbeeld 20%, 40% of 60% wordt gekort.

Aan de vierde aanbeveling is beperkt invulling gegeven. In de begroting 2015 wordt een onderscheid gemaakt tussen uitvoeringskosten en apparaatskosten, terwijl het in 2013 en 2014 ging over vier zoekrichtingen: kwaliteitsverlaging, beter aanbesteden, belastingen en tarieven, en ambtelijke organisatie. Dit is echter iets anders dan wat werd bedoeld met type taakstellingen. De Rekenkamer begrijpt waarom destijds deze aanbeveling is gedaan, maar op dit moment zien we niet direct de meerwaarde van het rekening houden met het type taakstelling. De winst is eerder te boeken in de presentatie van de verwachte effecten en realisatie van de taakstellingen.

Naast de onderbouwing van de taakstelling en de verwachte effecten, hebben we in dit doorwerkingsonderzoek ook gekeken in welke mate de taakstellingen zijn gerealiseerd. De onderstaande tabel laat zien wat het verwachte resultaat in het begrotingsjaar is dat wordt vermeld in de tweede voortgangsrapportage en het behaalde resultaat op basis van de Jaarrekening. Al deze bedragen zijn ook in de paragrafen 4.1 t/m 4.4. benoemd, met telkens de verklaring voor het grote verschil tussen het verwachte nadeel en het gebleken ruime positieve resultaat aan de hand van de posten die hieraan het meest bijdroegen.

	Verwacht resultaat 2 ^e voortgangsrapportage	Resultaat Jaarrekening
Begrotingsjaar 2013	nadeel € 559.000	voordeel € 964.000
Begrotingsjaar 2014	voordeel € 90.000	voordeel € 1.489.000
Begrotingsjaar 2015	nadeel € 424.000	voordeel € 1.498.000
Begrotingsjaar 2016	nadeel € 129.000	voordeel € 1.660.000

Hoewel de gemeente sterk afhankelijk is van de begrotingssystematiek van het Rijk (de verschillende circulaires) en zeker bij aanvang de baten en lasten die met de decentralisatie gepaard gingen, moeilijk in te schatten waren (zie ook 4.5), valt op dat de verschillen tussen de tweede voortgangsrapportage en de jaarrekening erg groot zijn. Wanneer op verschillende posten in het sociaal domein enkele jaren achtereen forse meevallers te zien zijn, kan dit meer worden meegewogen in het opstellen van de begroting. Een deel van de verschillen heeft bovendien met apparaatskosten en investeringen in bijv. ICT te maken waar halverwege het begrotingsjaar meer inzicht in de stand van baten en lasten zou moeten zijn.

Het is te kort door de bocht om te stellen dat een aantal ingezette bezuinigingen niet of minder nodig zouden zijn geweest. Maar het betekent wel dat de raad een nog betere afweging zou kunnen maken bij bezuinigingen wanneer beter in beeld is welke begrotingsposten in meerdere jaren aan een positief resultaat bijdragen.

Aanbevelingen

In de schets van de context aan het begin van dit rapport en ook in de beschrijving van de taakstellingen die in de begrotingen van 2013, 2014 en 2015 waren opgenomen en niet meer in 2016 (en 2017) is te zien dat de financiële situatie van Leerdam is gewijzigd. Van verwachte tekorten naar verwachte overschotten.

Tegelijkertijd geldt zowel voor taakstellingen als voor voorstellen voor nieuw beleid dat die van een deugdelijke onderbouwing en een inschatting van de te verwachten effecten moeten zijn voorzien. De raad zou op beide even alert moeten zijn: wat gaat er “verkeerd” wanneer er wordt gekort en wat gebeurt er “extra” wanneer het budget wordt verhoogd? Vanuit het perspectief van bezuinigingen is de vraag: moesten we wel zo veel korten? Vanuit het perspectief van nieuw beleid is de vraag: is dat extra geld wel nodig? Daarmee zijn we in het hart van het werk van de Rekenkamer: de doelmatigheid van de uitgaven van de overheid. Bij de onderstaande aanbevelingen, die ten dele voortbouwen op de aanbevelingen uit 2013 en ten dele nieuw zijn, kan voor taakstelling dus ook nieuw beleid worden gelezen:

1. De gemeente zou bij de presentatie van taakstellingen ook de totaalbudgetten moeten vermelden en niet moeten volstaan met de budgetreductie.
2. Leerdam zou de cijfers met betrekking tot de taakstellingen consistenter moeten presenteren in de verschillende documenten van de planning en control-cyclus.
3. Breng onderbesteding en meevallers in kaart die zich meer jaren achtereen voordoen, zodat een realistischere inschatting van de baten en lasten op die posten kan worden gemaakt.

BIJLAGEN

Perspectiefnota 2014-2017

Een substantieel deel van de bij de Programmabegrotingen 2011 en 2013 goedgekeurde bezuinigingen is financieel verwerkt in de begroting en de vereiste inhoudelijke maatregel is - indien nodig - genomen. Bij enkele bezuinigingen is dit echter nog niet (geheel) het geval.

Dit betreft de volgende bezuinigingen (in duizenden euro):

Omschrijving	Personeel	2014	2015	2016	2017
Schaalvoordelen GLZ	0	50	100	100	100
Logopedie	0	20	0	40	40
Wmo (*1)	0	150	200	200	200
Representatie Bestuur	0	5	5	5	5
Beter aanbesteden	0	100	100	100	100
Materiële budgetten	0	78	80	83	86
Businesscase BWT/APV	Pm	93	51	227	227
Totaal	0	403	485	528	531

(*1): In hoeverre de bezuinigingstaakstelling op de Wmo van € 200.000,- vanaf 2015 kan worden gerealiseerd, is afhankelijk van de uitkomsten van de voorgenomen decentralisatie van de Awbz naar de Wmo.

Perspectiefnota 2015-2018

Bezuiniging	2014	2015	2016	2017	Toelichting
Subsidies	0	50	50	50	Effectuering van bezuiniging wordt in de eerste helft van 2014 voorbereid.
VVV	0	25	25	25	Effectuering van bezuiniging wordt in de eerste helft van 2014 voorbereid.
Bestemmingsplannen	80	10	10	10	Budget is taakstellend afgeraamd. Voorziening is afgeroomd.
Gemeentelijke bijdrage aan Veiligheidsregio	0	0	240	240	Bezuinigingsvoorstellen moeten nog worden gepresenteerd door de Veiligheidsregio. Vervolgens moet binnen de Veiligheidsregio nog besluitvorming plaatsvinden.
Beheer openbare ruimte	192	192	192	192	Voorstel tot invulling van taakstelling is grotendeels al geaccordeerd. Bij 1e Voortgangsrapportage wordt begrotingswijziging voorgelegd aan de Raad.
Riolering	50	100	100	100	Budget is aangepast. In het kader van Programmabegroting 2015 wordt taakstellende analyse gemaakt.
WMO	125	0	0	0	Extra incidentele taakstelling 2014 lijkt haalbaar gelet op financieel resultaat 2013.
Opdracht uitvoering BWT taken Omgevingsdienst	0	0	180	180	Over invulling taakstelling is overeenstemming bereikt met de Omgevingsdienst.
Sluiting Stadskantoor op vrijdagmiddag	10	10	10	10	Bezuiniging wordt niet ingevuld door vrijdagmiddagsluiting, maar door taakstellende verlaging van twee P&O budgetten.
Rekenkamer	9	9	9	9	Budget is taakstellend verlaagd.
Verhoging legestartief bouwvergunningen	20	40	60	80	Tarief wordt stapsgewijs verhoogd. Invulling taakstelling is afhankelijk van aantal aanvragen voor bouwvergunning.
Precario op leidingen	85	85	85	85	Precario wordt in rekening gebracht bij Oasen.
Trendmatig percentage OZB naar 3,5%	0	42	84	126	In het kader van het raadsprogramma 2014 is het trendmatig percentage vastgesteld op 2,5% structureel. Dit betekent dat deze bezuiniging niet wordt gerealiseerd. Nadeel is opgenomen in deze Perspectiefnota.
Vermindering beleidscapaciteit	0	0	0	159	Besluit tot schrappen van aangewezen vacatures in 2017 is genomen. Invulling moet nog wel worden geregeld.
Bezuiniging vacature Concerntcontroller	0	0	92	92	Besluit tot schrappen van vacature Concerntcontroller is genomen.
Uitbesteding taakveld belastingen	0	100	100	100	Een voorstel wat betreft de toekomstige organisatie van het taakveld belastingen moet aan het College en Raad worden voorgelegd.
Overig	13	13	48	68	Deze taakstelling moet nog worden ingevuld.

6. Nawoord

De Rekenkamer dankt het college voor zijn positieve reactie op het doorwerkingsonderzoek naar de plausibiliteit van bezuinigingen en voor de complimenten voor de degelijkheid van het rapport. De reactie van het college op dit rapport is hieronder opgenomen.

Reactie college

Lokale Rekenkamer Leerdam
Postbus 15
4140 AA LEERDAM

Gemeente Leerdam
Stadskantoor
Dokter Reilinghplein 1
4141 DA Leerdam
Postbus 15
4140 AA Leerdam
t (0345) 636363
f (0345) 613643
info@leerdam.nl
www.leerdam.nl

VERZONDEN - 8 NOV. 2017

Geachte heer/mevrouw ,

Recent hebben wij het conceptrapport doorwerkingsonderzoek plausibiliteit bezuinigingen van de Lokale Rekenkamer Leerdam voor bestuurlijk wederhoor mogen ontvangen. Daarvoor onze dank. Allereerst willen wij u complimenteren met het onderzoeksrapport. Ook dit keer ligt er een gedegen rapportage met waardevolle aanbevelingen.

U constateert dat aan de aanbevelingen uit uw rapportage van 2013 niet of beperkt invulling is gegeven. Daarover het volgende.

De bezuinigingen stammen uit een periode van budgettaire krapte en in dat licht zijn de aanbevelingen door de Lokale Rekenkamer Leerdam ook gedaan. Na verschijning van het rapport en de aanbevelingen van de Rekenkamer is de financiële situatie in Leerdam echter gelukkig gewijzigd, te weten van verwachte tekorten naar verwachte overschotten. Al vastgestelde bezuinigingen zijn geëffectueerd en nieuwe bezuinigingen zijn vrijwel niet meer vastgesteld (afgezien van een kleine bezuinigings-taakstelling bij de begroting 2015). Dat heeft ertoe geleid dat de aandacht voor bezuinigingen is afgenomen en dus ook niet aan alle aanbevelingen evenveel gevolg is gegeven.

Dat neemt niet weg dat wij van mening zijn dat door uw aanbevelingen op te volgen wij als bestuur en de organisatie kunnen komen tot een beter onderbouwde en daardoor meer afgewogen besluitvorming over bezuinigingen en nieuw beleid. Wij zijn daarom voornemens om op de volgende wijze opvolging te geven aan uw aanbevelingen:

- Bij bezuinigingen zullen wij zowel het totale budget als de budgetreductie vermelden, alsmede de aard van het budget;
- Nieuwe ramingen zullen gebaseerd zijn op een meerjarig beeld van werkelijke inkomsten en uitgaven.

Hoewel de Rekenkamer geen nieuwe of aanvullende aanbevelingen doet ten aanzien van het formuleren van de maatschappelijke effecten, merkt u terecht op dat wat voor bezuinigingen geldt, ook voor nieuwe uitgaven kan gelden.

onderwerp
doorwerkingsonderzoek
Plausibiliteit Bezuinigingen
voor bestuurlijk wederhoor

datum
Leerdam, 31 oktober 2017

behandeld door
J.M. Koopmanschap
t 0345 636 125

uw kenmerk

uw brief
21 september 2017

ons kenmerk
Z.17-21634 / Post
Algemeen Uitgaand119978

Bijlage(n)

Pagina
1/2

Bankrelatie BNG Bank, IBAN nr. NL 40 BNGH 028.50.04.840
BIC nr. BNGHNL2G KvK nr. 30276892 BTW nr. 0020 08 259 B 04

LEERDAM
gemeente

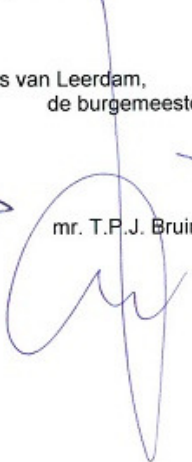
Wij willen daarom in voorkomende gevallen zowel bij bezuinigingen als bij nieuw beleid de maatschappelijke effecten zo concreet mogelijk beschrijven en meetbaar maken.
Wel wijzen wij u er op dat in het kader van de voorgenomen fusie met Vianen en Zederik gezamenlijk keuzes worden gemaakt voor de inrichting van de P&C documenten.
Wij zullen ons er hard voor maken dat de monitoring van zowel bezuinigingen als nieuw beleid hierin een vaste plek krijgt en dat een vast format gehanteerd gaat worden.

Tot slot merken wij nog op dat het ons helaas niet is gelukt om te reageren binnen de door u gestelde termijn. Wij zouden het zeer op prijs stellen als de vaststelling van een reactietermijn in overleg met ons zou kunnen plaatsvinden.

Hoogachtend,

Burgemeester en wethouders van Leerdam,
de secretaris, de burgemeester,

drs. L.J.C. Huberts RC

mr. T.P.J. Bruinsma

Wij zijn het met u eens zijn dat tijdens de onderzochte periode de financiële situatie van de gemeente Leerdam sterk is gewijzigd en daarmee in de begrotingsjaren 2016 en 2017 geen sprake meer was van bezuinigingen. Toch menen wij dat de onderbouwing van de bezuinigingen in de eerdere jaren en ook de rapportage daarover in de Perspectiefnota en de Jaarrekening in een aantal opzichten inzichtelijker had gekund. Wij zijn dan ook blij dat u de aanbevelingen overneemt zoals die uit het vorige rapport voortkwamen en de aanvullende aanbevelingen in dit rapport die op inkomsten en uitgaven over meer jaren betrekking hebben.